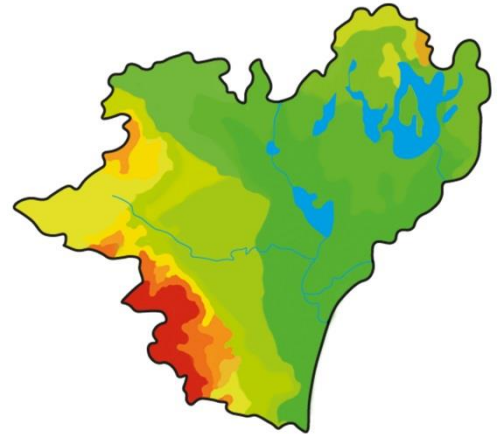

Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten

Minnesanteckningar från det Grundvattenrådets möte den 8 oktober 2021

Grundvattenrådet valde Lars Svensson, Kristianstads kommun, till mötesordförande.

Emma Anderberg antecknade.

GRUNDVATTENRÅDET FÖR
KRISTIANSTADSSLÄTTEN

Mötet inleddes med att Lars hälsade välkomna och med en presentationsrunda av samtliga deltagare under mötet. Lars berättade kort om Kristianstads kommun arbete med Smart-VA

(<https://www.kristianstad.se/en/bygga-bo-och-miljo/byggprojekt/smart-va/>).

Kommentar: det krävs bra kontroll på de nivåmätare som används eftersom det kan förekomma felaktiga resultat.

Emma Anderberg, VA-avdelningen, tekniska förvaltningen, Kristianstads kommun – Kommunens arbete med vattenskyddsområden

Emma informerade först om pågående grundvattennivåmätningar som görs i Grundvattenrådet, resultatet kan ses i en graf som uppdateras automatiskt dagligen på Grundvattenrådets hemsida. Planer på att installera en mätare som kan mäta salthalten eller konduktiviteten i området kring Åhus utreds och kan förhoppningsvis beställas under hösten. Emma tog upp förfrågan från andra vattenråd angående VattenAtlas och om Grundvattenrådet ska bidra med detta. De synpunkter som kommit in är positiva och pekar på att ju mer vi vet om vattnet i Skåne desto bättre. Emma utreder om vårt bidrag från Vattenmyndigheten kan användas för detta. Är det möjligt kommer ett samarbetsavtal att skrivas på och kostnaderna ingå i Grundvattenrådets ansökan om bidrag och rapportering från och med nästa år.

Emma berättade hur Kristianstads kommun arbetar med vattenskyddsområden. Den nuvarande situationen och arbetsgångarna i Kristianstads kommun presenterades. Arbetet bygger till stor del på en riskanalys där alla risker identifieras och bedöms för att fungera som underlag till de skyddsföreskrifter som behövs för att säkra vattenskyddet. Idag är fokus stort på lokala hydrogeologiska förutsättningar hos vattentäkten och just riskanalysen för att ta fram ett tillfredsställande vattenskyddsområde. Kristianstads kommun har en ersättningspolicy som rör vattenskyddsområden och denna presenterades också kort. Ett antal exempel på andra åtgärder som VA-avdelningen gör för att skydda dricksvattentäkterna togs också upp.

Fråga: För de befintliga vattenskyddsområden som ska revideras, kan den geografiska utbredningen förändras? Svar: Ja, området kan bli både större och mindre. Det beror på de lokala hydrogeologiska förutsättningarna. Även skyddsföreskrifterna kan förändras.

Fråga: Får tankning inte förekomma inom vattenskyddsområde? Svar: Tankning och cisterner kan regleras i vattenskyddsföreskrifter. Det finns även annan lagstiftning som rör cisterner och hantering av petroleumprodukter inom vattenskyddsområden. Det kan även finnas äldre vattenskyddsföreskrifter som specifikt reglerar tankning inom området.

Kommentar: Länsstyrelsen ska meddelas direkt efter att ett nytt vattenskyddsområde har fastställts.

Fråga: Mer detaljerade uppgifter om preliminära vattenskyddsområden efterfrågas, skulle detta kunna publiceras? Svar: VA-avdelningen ser svårigheter med att publicera preliminära förslag innan processen med det tidiga samrådet inleds. Eftersom föreskrifterna är lokalt anpassade krävs mycket arbete innan dessa kan publiceras och då är processen igång och det tidiga samrådet kan inledas. I det tidiga samrådet är det ett första förslag som presenteras men utbredningen och föreskrifterna kan komma att förändras. Det kan lätt uppfattas som ett färdigt förslag om vi publicerar preliminära områden för vattenskyddsområden som vi inte aktivt jobbar med idag.

Fråga: Om en vattentäkt har bra vatten idag, kan det påverka utbredningen av vattenskyddsområdet? Svar: Vi tar med den befintliga statusen på vattnet i vattentäkten men vi vill även hantera framtida risker. Vi vill inte att kvaliteten ska bli sämre.

Gabriella Lundmark, miljö- och hälsoskyddsavdelningen, Kristianstads kommun – Minskad användning av bekämpningsmedel

Gabriella presenterade strategier för att minska användningen av bekämpningsmedel generellt eftersom bekämpningsmedel behöver användas med måtta. Preparatens effekt minskar och resistiviteten ökar. Vi måste arbeta smart med bekämpningsmedel. För 20 år sedan fanns 1000 preparat, idag är det cirka 300 kvar som är effektiva. I Sverige finns det 11 kända fall av ogräs som är resistent mot bekämpningsmedel. Glyfosat verkar fortfarande brett men data visar på resistivitet även mot detta ämne. Alla behöver minska sitt beroende av bekämpningsmedel oavsett var verksamheten bedrivs. IPM är en strategi som ska leda till att bekämpningsmedel är sista utvägen. Grunden inom IPM är det förebyggande arbetet. Vi behöver göra oss mindre sårbara och mindre beroende av bekämpningsmedel. Vill det sig illa så blir det mer generella förbud eller ökad resistivitet så att de ändå inte kan användas.

Inom vattenskyddsområden kan en tillståndsansökan behövas där MACRO-DB simuleringar ofta används som underlag till tillståndet. Om det råder förbud finns det vissa möjligheter även om det inte alltid är möjligt att lägga om till ekologisk odling. Ex: djurgårdar med nötkreatur kan lättare ställa om pga. vallodling som inte bekämpas, arrendera ut marken till gård som kan lägga om till vall/ekologisk odling eller använd marken inom vattenskyddsområden till fokusareal.

Fråga: Hur säkra är MACRO-DB simuleringarna? Svar: Det är det bästa verktyget vi har idag i riskbedömningen. SLU står bakom verktyget. Alla spridningsvägar finns inte med och det finns fortfarande risker men det ger en tydlig bild om ämnena är lätttrörliga eller inte.

Fråga: Går det att använda mindre bekämpningsmedel om avhärdat vatten används? Svar: Antal bekämpningar och dosen tas med i simuleringarna. Troligen påverkas inte bekämpningsmedel på samma sätt som schampo men vattenkvaliteten kan påverka effekten av herbicider, god kvalitet krävs för full effekt, exempelvis kan pH påverka. Jordbruksverket har information om detta.

Kommentar: Genförändrade grödor kan lösa vissa svårigheter vid odling i område med förbud mot bekämpningsmedel. Men det finns andra svårigheter.

Fråga: Vilken är den vanligaste åtgärden som görs inom lantbruket för att hantera förbud mot bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden? Svar: Att lägga om växtodlingen, exempelvis byta till vallodling.

Kommentar: Glyfosat är ett viktigt bekämpningsmedel inom jordbruket. Svar: Men resistivitet har börjat upptäckas. Det måste förvaltas väl.

Kommentar: De största synderna skedde på 50- och 60-talen då ex. totex användes. Svar: Sverige ligger i framkant, i Europa används mycket mer bekämpningsmedel.

Kommentar: Det jobbas mycket med IPM, och det är viktigt inte bara inom vattenskyddsområden. Det pågår mycket forskning.

Alma Djokovic, VA-avdelningen, tekniska förvaltningen, Kristianstads kommun – VA-avdelningens egenkontroll av råvatten

Alma presenterade resultat från kontroll av råvattenkvalitet i kommunens dricksvattentäkter. Totalt tas cirka 400 regelbundna prover om året och 200 extraprover på råvatten, vatten i vattenverken och hos användarna. Det finns ingen reglering angående provtagning av råvattnet, det görs efter VA-avdelningens förutsättningar. Gränsvärden finns för vatten hos användarna, inte på råvattnet. Vattnet har god status med avseende på fluorider och klorider. Vattnet i kommunens vattentäkter är ofta hårt. Nitrat har påvisats i 18 av 50 brunnar. Radon överskrider tjänligt med anmärkning i 3 vattenverk men halveras sedan i ledningsnätet och är under gränsvärdet hos användarna. Bekämpningsmedel har påvisats i 5 brunnar de senaste åren, tidigare var det 16 så en viss minskning har skett. Det är delvis gamla synder men även 2 stycken idag tillåtna substanser. PFAS har påvisats i råvattnet i ett fåtal brunnar, dessa följs upp eller har tagits ur drift. Prover visar att det inte finns PFAS i det utgående vattnet från några av vattenverken. Det finns planer på att utöka kontrollen.

Fråga: Varför sticker vissa vattentäkter ut i samband med resultatet av bland annat fluorider?

Svar: Detta beror på berggrunden.

Fråga: Hur många bekämpningsmedel analyserar vi? Svar: Det är 30 stycken bekämpningsmedel i provpaketet i nuläget. Dessa tas både i råvatten och hos användarna.

Fråga: Vad kan minskningen från 16 till 5 brunnar med påvisade bekämpningsmedel bero på?

Svar: Det kan vara en effekt av EU-direktiv om IMP. Kanske finns det en koppling då det direktivet kom 2014. Vissa brunnar kan vara tagna ur drift. Länsstyrelsen har inte sett någon minskning på regional nivå.

Fråga: Hur ligger vi till jämfört med EU vad gäller bekämpningsmedel och PFAS? Svar: Troligen bättre men kan inte ge något säkert svar på frågan.

Kommentar: Reglering om PFAS ska förändras och då omfattar gränsvärden gruppen PFAS20 istället för gruppen PFAS11 som idag. Observera att alla i gruppen PFAS11 inte ingår i gruppen PFAS20.

Fråga: När kommunen utrett PFAS, har ett urval av provtagna brunnar baserats på riskanalyser eller har alla brunnar provtagits? Svar: Planen är att det ska göras i alla brunnar men inom 3 år.

De som sedan påvisar PFAS ska sedan provtas varje år.

Fråga: Ska området kring brunnarna med PFAS i Åhus saneras? Svar: Ärendena pågår men det finns idag inget klarlagt samband med räddningstjänstens övningsplats.

Fråga: Bryts PFAS ner? Svar: Det är en stor ämnesgrupp. Många ämnen tar lång tid att bryta ner. Nedbrytningsprodukterna av PFAS kan dessutom vara mycket farligare än ursprungsmaterialet. Det är en otroligt varierande grupp men generellt går det mycket långsamt och det kan bli farligare vid nedbrytning. Jämför med moderna bekämpningsmedel som idag är biologiskt nedbrytbara.

Marcus Vidal, VA-avdelningen, tekniska förvaltningen, Kristianstads kommun – Bättre vattenhushållning i vårt ledningsnät

Marcus presenterade hur kommunens VA-avdelning jobbar med bättre vattenhushållning. Kommunen behöver också bli bättre och vara rädda om det vatten vi har. Alla kan göra åtgärder för att dela på den resurs som finns. Exempelvis kan vissa vattenläckor upptäckas direkt medan andra inte märks på flera år. Detta kan leda till avvikelser mellan vad kommunen producerar och vad som debiteras. Delvis beror det på för lite mätningar. Nya åtgärder som en kommunal vattenkiosk, vattenmätare till kommunens egna anordningar och nya vattenmätare som ger information om läckor till abonnenterna kan bidra till bättre hushållning med vatten. Kommunens VA-avdelning tittar också på att använda renat avloppsvatten för intern användning i reningsverk där idag förbrukas mycket dricksvatten i processerna. Marcus berättade om ett projekt där VA-avdelningen sökte pengar för att sätta ut flödesmätare på ledningsnätet för att upptäcka läckor. Kommunen valde att arbeta med en vattenledningsmodell, Epanet. Detta projekt har bland annat lett till att ledningar som är mycket för stora har identifierats. Med projektet ska sökområdena begränsas för att lättare hitta läckorna.

Fråga: Hur stor del av kommunen har kommunalt vatten? Svar: 22 000 abonnenter av cirka 80 000 invånare. Ganska hög täckningsgrad för kommunalt vatten.

Fråga: Om en läcka är liten ger det upphov till en lite skillnad i flödet. Hur känslig är mätutrustningen? Är det små läckor som hittas? Svar: Hittills har små läckor kunnat hittas genom att kolla nattflöden, i storlek av ett knappnålshuvud. VA-avdelningen arbetar vidare med hur ett larmsystem ska fungera.

Fråga: Hur delas kostnaderna på abonnenterna? Svar: Kostnaderna fördelas på hela VA-kollektivet.

Fråga: Vad är Epanet? Svar: Epanet är en freeware som tagits fram av USAs Environmental Protection Agency. Modellen har gett VA mycket kunskap om ledningsnätet.

Fråga: Är projektet en pilotstudie, har VA kollat på en del av ledningsnätet? Svar: Ja, i ett område med historiskt mycket läckor som varit svåra att hitta. Inte skett några stora läckor hittills i området. Det finns därför planer på att simulera vattenläckor med hjälp av brandposter, för att testa systemet.

Fråga: Vad är det för material i rören? Svar: Det finns olika material med olika fördelar. Alla nya som läggs är i princip polyeten, PE, men det finns undantag. Gjutjärn är bra för då kan vi lyssna efter läckor. Gammal PVC kan lätt spricka och ge upphov till läckor samtidigt som det inte går att höra dem i PVC-rören.

Fråga: Hur mycket har förbrukningen av dricksvatten per person minskat? Svar: Det är en nedåtgående trend, mycket på grund av snålspolande teknik. Generellt i Sverige: på 70-talet cirka 200 liter/person/dygn, idag 140 liter/person/dygn. Jämför med Danmark som är nere på 100 liter/person/dygn. I Danmark finns dessutom vite ifall svinnet är större än 10 % på ledningsnätet.

Fråga: Hur är fördelningen fast och rörlig kostnad för VA? Svar: Det rörliga priset är bra för att kunna påverka användningen av dricksvatten men de flesta kostnader VA har är fasta och kopplade till långsiktiga investeringar. Kostnaderna beräknas med hjälp av fastställda arbetssätt.